

HAKİKATİN KUBBESİNE GİRİNCE...*
(PİR SULTÂN ABDÂL'İN İDEAL İNSANI İNŞÂ ETME
YÖNÜNDEKİ NASİHATLERİ)

ONCE INSIDE THE DOME OF REALITY...
(PREACHS TO THE DIRECTION OF TO BUILD THE IDEAL
PERSON OF PİR SULTÂN ABDAL)

Mustafa SEVER**

Özet:

Başlangıcından günümüze kadar, dinî-ahlaki yönden “ideal insan”ı oluşturmak için Tasavvufî Türk Edebiyatı’nda nasihate büyük önem verilmiştir. Pîr Sultân, XVI. yüzyılda yaşamış ünlü bir mutasavvîf şairdir. Yaşayışı ve düşünceleriyle çevresindeki insanlara örnek olan bir kişidir. Şiirlerinde insanları iyiye, doğruya, güzele yönlendirici öğütlerde bulunmuştur.

Bu çalışmada, şiirlerinden hareketle Pîr Sultân’ın ideal insanı inşa etme yönündeki inanç ve değerleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Pîr Sultân, Tasavvuf, Gelenek, Nasihat.

Abstract:

In Turkish Sufi Literature, preach is given importance in terms of religious and ethical to build ideal person from the past to the present. Pir Sultan, who had lived in XVIth century, is a celebrated sufi poet. With his way of living and thoughts, he is a model to humanity. He has advised on honesty and justice in his poetry.

In this study, we are going to emphasize that beliefs and values which is defined by Pir Sultan to build the ideal person by means of his poetry.

Key words: Pîr Sultân, Sufism, Tradition, Preach.

---

* Arzulayıp Hak demine gelince
Gönülde kin kibir eylemeyesin
Hakikatın kubbesine girince
Zinhar kötü kelâm söylemeyesin (226/1)

** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Ek Bina (AŞTİ Karşısı) Fotoğraf ve Video Bölümü – Ankara severm@gazi.edu.tr

Giriş

Türkçeye Arapçadan giren “nasihat” ile Farsçadan giren “pend” kelimeleri, Türk kültüründe aynı anlamda, “öğüt” anlamında kullanıla gelmiştir. Her iki kelimenin anlam derinliğinde bir başkasını iyiye, güzele, doğruya, vb. yönlendirme, onu kötüden, olumsuzdan, çirkinden, vb. uzaklaştırma, onu belli bir düşünce ve inanç dâhilinde davrandırma çabası vardır. “*Bu, kendisinden şüphe olmayan kitaptır. Allah’a karşı gelmekten sakınanlar için yol göstericidir.*” (Bakara/2) diye buyurulurken Kur’an-ı Kerim’in inananlar için yol gösterici bir kılavuz olduğu belirtilirken pek çok ayette de nasihat hususunda bilgi verilir. Zira Allah, peygamberlerin kavimlerine hitaplarında kendilerinin bir tebliğci ve nasihat verici olduğunu belirtmelerini buyurmuştur. Sözelimi, bu emir gereği Hz Nûh, kavmine “*Size, Rabbimin mesajlarını iletiyorum, size öğüt veriyorum ve ben Allah’tan gelen vahy ile sizin bilmeyeceklerinizi biliyorum.*” (A’raf/62) derken Hz Hûd, kavmine şöyle seslenmektedir: “*Size Rabbimin mesajlarını iletiyorum ve ben sizler için güvenilir bir öğütçüyüm.*” (A’raf/68). Hz. Sâlih ise, “*Ey kavmim, ben size Rabbimin mesajını tamamen ilettim ve öğüt verdim.*” (A’raf/79) şeklinde hitâp etmektedir. Tevbe suresinin 91. ayetinde de “*Allah ve Resûlü için öğüt verdikleri takdirde güçsüzlere, hastalara ve savaş uğrunda harcayacak bir şey bulamayanlara bir günah yoktur. İyi davrananları sorumlu tutmanın bir yolu olmadığı gibi. Allah, bağışlayan, merhamet edendir.*” şeklindeki ifade Allah ve Resûlü’nün emirleri hususunda insanlara güzel öğütlerde bulunanları Allah’ın merhamet edeceği bilgisi verilmiştir.

Öğüt vermenin yanında öğüt almanın gerekleri ve içtimaî hayatın düzenli yürümesi yönünde Kur’an-ı Kerim’in pek çok ayetinde bilgi verildiği gibi öğütlerde de bulunur. Mesela, En’am Suresi’nin 152. Ayetinde, “*Rüşdüne erişinceye kadar yetimin malına ancak en güzel şekilde yaklaşın. Ölçüyü ve tartıyı adaletle yapın. Biz herkesi ancak gücünün yettiği kadarıyla sorumlu tutarız. Birisi hakkında konuştuğunuz zaman yakınız bile olsa âdil olun. Allah’a verdiğiniz sözü tutun. İşte bunları Allah size öğüt almanız diye emretti.*” şeklinde buyrulur. Görüldüğü gibi, Allah, Kur’an-ı Kerim’de kullarının nelerden sakınması gerektiğini öğütlemektedir. Hz. Peygamber de bir hâdiste dinin nasihat, yani samimiyet olduğunu buyurur ki nasihatı veren ile nasihatı alan arasında kurulan samimiyet bağı ile her iki insan da Allah’ın emirlerine uymaktadır. Gerek ayetlerde gerekse hâdislerde vurgulanan husus, nasihatın İslam dininde vacib olduğudur.

Türk kültüründe de gerek İslamiyet’in kabulü öncesi gerekse sonrasında sözlü ve yazılı kültürümüzde öğüt verme ve öğüt almaya önem verilir. Sözelimi İslamiyet’in kabulü öncesi yazılı eserlerimizden Orhun Abideleri’nde Bilge Tonyukuk ve Bilge Kağan öğütleriyle Türk milletine yol gösterirler. İslamiyet’in kabulü sonrası eserlerimizden Yusuf Has Hacib’in

Kutadgu Bilig’i, Ahmet Yesevî’nin Divân-ı Hikmet’i, Ahmet Yesevî’nin takipçisi Hakîm Süleymân Ata’nın Bakırgan Kitabı, Edip Ahmet’in Atebetü’l-Hakâyık’ı, Yûnus Emre’nin divânı ve Risâletü’n-Nushiyye adlı eserleri birer öğüt kitabıdır. Sözü edilen abide ve kitaplar dışında Türk edebiyatında pek çok şair ve yazar, öğüt vermek, nasihat etmek amacıyla şiir veya nesir türünde eserler vermişlerdir. Burada, özellikle Yûnus Emre ve takipçilerinin nasihati, başta içinde buldukları çevrenin insanlarını (tekke ve zaviyelerde belirli bir tarikata mensup kişileri) diğer yandan da geneli, yani halkı irşâd etmede bir araç olarak kullandıklarını belirtelim.

Bütün bu eserlerde Türk-İslam kültürünün ideal insanının, ideal toplumsal yapısının ve toplumsal ilişkilerinin inşâsı yönünde verilen öğütlerin dayanağı ayet ve hadisler olmuştur. Ayet ve hadislerin yanında atasözleri, fıkralar, kıssalar, vecizeler de nasihatlerde konunun somutlanması, anlaşılması yönünde faydalanılan kaynaklar olmuşlardır.

Tasavvufî Türk Edebiyatı geleneğine bağlı mutasavvıf şairlerimizden biri olan Pîr Sultân da yaşadığı çevrenin insanlarını ortak inanç ve değerlere yönlendirmede, onları terbiye ve irşâd etmede şiiri bir araç olarak kullanır. Çalışmamızda Pîr Sultân’ın bu terbiye ve irşâd faaliyetinde nasıl bir çaba içerisinde olduğu, şiirlerinde hangi inanç ve değerleri va’z ettiği üzerinde durulmaya çalışılacaktır.

Alevilerce yedi ulu şairden¹ biri olarak kabul edilen ve yaşadığı dönemden günümüze kadar ayn-ı cemlerde zakirlerce deyişleri söylenen Pîr Sultân, ardından gelenlerce devam ettirilen bir şiir geleneğinin kurucusudur. Zira bugün Pîr Sultân, Pîr Sultân Abdâl, Pîr Sultân’ım Haydar, Pîr Sultân Abdâl (Halil İbrahim), Abdâl Pîr Sultân ve Pîr Sultân Abdâl (aruz şairi) mahlaslarıyla bilinen altı şairin² şiirleri yanında, sözlü kültürde bu şairlerin şiirlerinin çeşitli vesilelerle dile getirilmelerinde, şiirlerin değişmesiyle çeşitlenmesiyle, yeniden üretilmesiyle ve adı bilinmeyen kişilerce bu şiirlere benzer şiirlerin eklenmesiyle bir gelenek oluşmuştur ki bu geleneğin adı da Pîr Sultân geleneğidir. Bu geleneğin şiirlerinde başta Hz. Peygamber olmak üzere Hz. Ali’ye bağlılık, On İki İmam sevgisi, Aleviliğin dinî-ahlaki töresi, vb. dile getirilir.

Pîr Sultân adına bağlanan şiirlere bir bütün olarak bakıldığında, Pîr Sultân’ın vahdet-i vücûd inancına bağlı bir velî olduğu görülür. Pîr Sultân,

*Kur’ân oldu delîlimiz
Sırr-ı hakikat yolumuz
İmâm Cafer’dir ulumuz*

¹ Bu şairler; Nesimî, Yeminî, Virânî, Fuzûlî, Hataî, Pîr Sultân, Kul Himmet’tir.

² Ayrıntılı bilgi için bk. Aslanoğlu, 1997.

Mustafa Sever
Hakkâtin Kubbesine Girince... (Pîr Sultân Abdâl'ın İdeal İnsanı İnşâ Etme Yönündeki Nasihatleri)
Once Inside the Dome of Reality... (Preachs to the Direction of to Build the Ideal Person of Pîr
Sultân Abdal)

Mürüvvet kerem erenler (112/3)³

ve

*Pîr Sultân Abdâl'ım ölürüm deme
Kıl beş vakit namâz kazâyâ koma
Sakın bu dünyada kalırım deme
Tenim teneşirde özüm sağdadır (259/4)*

dörtlüklerinde de ifade ettiği gibi Kur'ân'a, sünnete, İslam'ın şartlarına bağlılığını dile getiren samimi bir Müslümandır. Örnekler çoğaltılabilir. Burada Pîr Sultân üzerine yapılan değerlendirmelerde onun inançlarına gereken önemin verilmediğine, çok yanlış olarak onun siyasî bir kimlik olarak değerlendirilmesinin yanlışlığına dikkat çekmek isteriz. Pîr Sultân'ı bir kesimin temsilcisi olarak gösteren yaklaşımlar ideolojiktir ve Türk insanının ortak hafızasına, ortak değerlerine zarar vericidir. Pîr Sultân şiiirleri ortak hafızamızın, toplumsal hayatımıza çeki düzen veren dinî-ahlâkî değerlerimizin ifadesidir. Bu sebeple Pîr Sultân'ın, kâmil bir insan olarak, şiiirlerinde toplum hayatındaki ideal insanın portresini çizerken gösterdiği yolu, erkânı yaşadığı zaman ve zeminden alıp günümüz şartlarıyla değerlendirme yanlışlığına düşmemeliyiz. Onun irfânî yönünü, günümüzün sıkılan, bunalan insanı için bir çıkış kapısı olarak görmek, onun va'z ettiği dili anlamak, çözmek durumundayız.

*Şu dünyada benim gönül verdiğim
Birisi Muhammed birisi Ali
Adına şânına kurbân olduğum
Birisi Muhammed birisi Ali (15/1)*

diyen bir velînin bize bıraktığı mirasın farkına varmalı, bu mirası gerektiği şekilde değerlendirmeliyiz.

Pek çok mutasavvıfın, Pîr Sultân'ın da olduğu gibi, söz ve davranışlarıyla çevrelerindeki insanlara örnek oldukları, bilmeyene bildirme, anlayamayana anlatma, yol gösterme yönünde çaba gösterdikleri bir gerçektir. Kur'an-ı Kerim ve hadisleri sıradan insanların da anlaması ve davranışlarını ideal davranışlar yönünde değiştirmeleri yönünde onlara rehberlik ederler. Elbette bu çabaları karşılığında Allah'ın rızasını kazanmaktan gayrı bir düşünceleri söz konusu değildir. Pîr Sultân, kişinin "insan" derecesine ulaşabilmesi için bu rehberliğe, dolayısıyla rehber ihtiyacı olduğunu bilir. Zira insanın hayvanî sıfattan insanî sığfata geçebilmesi, birtakım merhaleleri aşmasıyla gerçekleşebilecektir. Nefs-i emmâreden nefs-i safiyyeye doğru yapılan yolculukta insanın rehber ihtiyacı vardır. Bu gerçeği Pîr Sultân,

³ Şiiirler, Öztelli, 1996'dan alınmış olup "şiiir numarası/dörtlük sırası" şeklinde belirtilmiştir.

*Rehberin var ise olursun insan
Rehberin yok ise kalırsın hayvan (83/2)*

sözleriyle dile getirir. Kişi, kimin yolundan gider, kimin öğütlerini tutarsa, yaşayışını hangi kurallar çerçevesinde sürdürürse, ona göre doğru veya eğri yönde ilerler. Kul için inanılacak, güvenilecek rehber Allah'tır; kul Allah'a itaat etmeli, uymalıdır. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın "*Allah'a itaat edin, Peygamber'e de itaat edin.*" (Tegâbun/12) buyruğuna ve Hz. Peygamber'in de "*Beni gören O'nu gördü*" dediğine göre, "mürşitten görünen O'dur. O, mürşid-i âzamdır. Görünen esas mürşit ise, Hazret-i Peygamberdir. Diğer mürşitler birer esmayla O'nu temsil ederler" (Filiz, 2010, s. 112). Hak yola girebilme, Hz. Peygamber'i temsil eden böylesi bir yol gösterici rehberliğinde gerçekleşecektir; ancak tâlibin de kimi özelliklerle mücehhez olması gerekmektedir. Pîr Sultân, bu özelliklerin başında sabır ve şükürün geldiğini belirtir. Zira, sabır ve şükür Hz. Peygamber'in de en belirgin özellikleridir. Pîr Sultân'a göre, sabır dünyanın temelidir. Allah, sabırlı kulunu sever. Mümin kulu rahmete ulaştıran da sabırdır. Kulun görevi sabretmek ve şükretmektir. Çünkü, sabrın sonu selâmettir. Kul, başına gelen her şeyin, iyiliğin veya kötülüğün, Allah'tan geldiğini bilmeli, O'nun inayetini beklemeli, hâline şükretmelidir:

*Sabır imiş şu dünyanın temeli
Verdiği nasibe şükür demeli
İsteyen kullara hayır ameli
Biri sabır biri şükür biri dua (158/3)*

Tasavvufî yolculuk rehbersiz olmaz. Rehber, irşâd edici, yolculuğun emniyetini sağlayıcı, sâlikî besleyici varlıktır. Sâlikin kemale ermesi yönünde onu yönlendiricidir. Sâlikin yapması gereken itaattir. Salık idrak etmede henüz ilk basamakta olduğundan mürşidin idrak ettiklerinden, bildiklerinden istifade eder. Kur'an-ı Kerim'de "*Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak temiz akıllı olanlar anlar.*" (Zümer/9) şeklindeki bilgi de bilmenin, anlamının ancak belli niteliklerdeki insanlara has bir özellik olduğunu belirtmektedir. Pîr Sultân da kişiye "henüz kendini bilmediğin için bir bilire danışarak hareket et" (237/1-2) diye öğütte bulunarak danışanın dağları aşacağını, danışmayanın ise, şaşıracağını, yolunu yitireceğini, her işin bir ehli olduğunu, ehil kimseyi bulmak gerektiğini belirtmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de "*İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa eren onlardır.*" (Âl-i İmrân/104) buyrulmaktadır. Burada da işaret edildiği gibi, insanları kötülükten uzaklaştırma, iyiliğe yöneltmede sorumluluk taşıyan erenler, Allah'ın rızâsını temel kabul ederek "[d]inî hayatımızın, dünyevî işlerimizin, birbirimizle olan münâsebetlerimizin nasıl olması gerektiği[ni]" (Yılmaz 2009, s. 53), dolayısıyla toplumsal hayatın düzen içerisinde sürmesini, insanların ideal inanç ve amel üzere yaşamalarını öğütlerler. Pîr Sultân da

şiiirlerinde, bir yandan kendi içinde bulunduğu durumun ve karşılaştığı sorunların diğer yandan yaşadığı devrin sorunlarının çözümüne, kısacası özlediği topluma belli nitelikteki insanlarla varılacağı inancıyla, bir anlamda, “insan nasıl olmalıdır?” sorusunun cevabını vermektedir. Ona göre insan fanî olduğunun bilincinde hareket etmeli, dünyaya meyletmemelidir. Çünkü,

*Bir gün olur çıkarırlar evinden
Allâh'ın ismini koyma dilinden
Kurtulamazsın Azrail'in elinden
Dünya kadar fendin olsa ne fayda (155/2)*

İnsan fanî olduğunu idrak ettikçe nefsinin de tanımaya, bilmeye başlayacaktır. “*Men arefe nefsehu fekad arefe Rabbehu*”/“*Nefsini bilen Rabb'ini bilir*” hadisi gereğince de Rabb'ini idrak etmeye başlayacaktır. Pîr Sultân nefis hususunda “Nefse uyan Hakk'a uymuş değildir” (151/2) derken, nefsinin tanıyan insanın nefsinin uymayacağını, Hakk'ın buyurduklarına riayet etmenin ancak nefse karşı gelmekle mümkün olacağını işaret etmektedir. Ona göre sözün gayeti, yani nihayeti insanın nefsinin bilmesidir. Nasıl ki Hz. Peygamber nefsinin uyararak konuşmadı ve hareket etmedi, kendisine vahy edilenler uyarınca davrandıysa⁴ insan için de gerçek mürşid olan Hz. Peygamber gibi davranmak icap eder. Bunun için de başta ibadetleri yerine getirmek gerekmektedir. Pîr Sultân'ın bu konudaki nasihatı “Kılasın farz ile sünnet” (5/4) şeklindedir. Pîr Sultân'a göre insan sadece farz olan ibadetleri değil, Hz. Peygamber'in sözü, emri ve uygulamaları olan ve kişinin uygulamasında, yerine getirmesinde çokça sevap kazanacağı ibadetleri de yerine getirmelidir.

Nefs-i emmare mertebesindeki nefis, “bedenin rahatı için her şeyi mubah kıldığı ve insanı bunu yapmaya zorladığı için şeytan diye isimlendirilmektedir” (Filiz, 2009, s. 153). Kişi, benlik duygusunu geliştirdiği oranda nefs-i emmaresinin, yani şeytanın kulu, kölesi olur. Pîr Sultân,

*Evliya yolunda sen de taş atma
İblis'e uyup da benliğe gitme
Kendi bilirinden bir güman tutma
Kulun tedbirini bozar var bunda (154/3)*

derken softanın, şeytanı taşıyarak kendinden uzaklaştıracağını sanması yanında, insanın nefsinin hakim olarak benliğinden uzaklaşmasını, dolayısıyla da şeytanı kendisinden uzaklaştırmasını tavsiye etmektedir. Zira, benliğin, nefsin emrindeki insan, dolayısıyla şeytanın emrindedir. Pîr Sultân, kişinin şeytandan kurtuluşunu, verdiği ikrârda sabit olması, maddî benliğini yok etmesi ve eksikliğini bilip gidermeye çalışması ile mümkün görür:

⁴ *Ve mâ yentüku anil hevâ in huve illâ vahyun yühâl* “O, hevâdan (arzularına göre) konuşmaz. O(nun konuşması kendisine) vahy edilenden başkası değildir.” (Necm/3-4).

*Gerçek tâlib ikrârında durursa
Çerağ gibi yanıp yağı erirse
Eksiğini bilip kendi gelirse
O da erdir gerçek erden sayılır (256/3)*

Eğer kişi ikrârında samimi ise, Hakk'a yönelmişse Pîr Sultân ona,

*Bir işin önünden sonunu yokla
Nasihatim dinle sakın gururdan (216/1)*

demekte ve devamla,

*Hünerin var ise yerini devşir
Bir söz söyleyicek kalbinde pişir
Ululanmak bir Mevlâ'ya yakışır
Nasihatim dinle sakın gururdan (216/2)*

diye nasihatte bulunmaktadır.

Pîr Sultân, bazı özelliklere sahip olamayanların Hak divanına varmaya yüzlerinin olamayacağını belirtir. Hakk'ın divanına varmak isteyen insanın bazı özelliklere sahip olması gerekir. Pîr Sultân'a göre bu özelliklerin başında alçak gönüllü olmak gelir. Tasavvufi geleneğe sûfi toprağa teşbih edilir. Zirâ toprak iyiyi de kötüyü de kabul eder. Sûfi de toprak gibi olmalı, Hak'tan kendisine takdir edilen her şeye rızâ göstermelidir. "Bu, alçak gönüllülük ve kalb-i selimi ifade eder" (Cebecioğlu, 2009, s. 243) İnsanın tevazu sahibi olmasını, nefesine hâkim olmasını ve kâmilliğini işaret eder ki Pîr Sultân da insanın gönlünü yükseklerden indirmesi gerektiğini (157/1) belirtir. Aç doyurmak, susuz kandırmak (157/1), bir başka özelliktir. İhtiyaç sahibinin ihtiyacını gidermek, ona yol göstermek, toplumsal barışın, huzurun, insanlar arasında dostluğun, dayanışmanın tesisinde en iyi yollardan birisidir. Gerek İslamiyet öncesi gerekse İslamiyet dâhilindeki Türk toplumunda aç doyurmak, çıplak giydirmek, borçlunun borcunu ödemesinde yardımcı olmak, en büyük erdemlerden sayılmış, kişinin toplumsal statüsünü belirleyen özellikler olarak değerli görülmüşlerdir⁵.

Pîr Sultân, alçak gönüllüğün yanında gönül yapmanın da önemine değinir (164/1). Ona göre gönül, Hakk'ın evidir, bu evin yapıcısı Allah'dır. O, bir sırça saraydır; kırılırsa eskisi gibi olmaz, yapılamaz. Bu hususta Pîr Sultân'ın öncüsü Yûnus Emre,

*Sakıngıl yârün gönlin sırçadır sımayasın
Sırça sındukdan girü bütün olası değül (Tatcı, 2012, s. 271)*

*Dürüş kazan yi yidür bir gönül ele getir
Yüz Ka 'be'den yigrekdür bir gönül ziyâreti (Tatcı, 2012, s. 523)*

⁵ Bu konuda bk. Kutadgu Bilig, Kitâb-ı Dede Korkut.

demektedir. Pîr Sultân da insanın Hakk'a yönelirken, O'na varırken, Yûnusça bir tavırla, gaflet uykusundan uyanmasını (117/2) nasihat etmektedir. Zirâ gaflet insanın gerçekte Allah'tan habersiz olmasıdır. Allah'ı bilmek, O'na yönelmek sözde değil, gerçek anlamda yaratılmış her varlığı kalp gözüyle, tefekkür gözüyle görebilmek demektir. Tefekkür gözüyle bakamayan herkes gâfil demektir. Pîr Sultan, kişinin gönül gözünün açılması için gerek gerçek anlamda gerekse mecazî anlamda uyanık olması gerektiğini belirtir ve ona sabah namazına kalkarak güne başlamasını öğütler:

*Gönül ne yatarsın gaflet içinde
Doğdu seher vakti kalk hâcet dile
Özünü zulümden kurtaram dersin
Doğdu seher vakti kalk hâcet dile (163/1)*

Hâcet dilemekten kasıt, kişinin Allah'ı tefekkür hâlinde olmasıdır ki bu hâlde olan insan her türlü kötülükten, yanlıştan uzaktır. Pîr Sultân'a göre böylesi bir insan özünü ikilikten ayırabilen; nifaktan, kovdan, gıybetten uzaklaşabilen insandır. "Kov ile gıybeti dile alanlar" (86/1) ise, günahkârdırlar. Pîr Sultân,

*Özün ikilikten ayırmayan can
Eli bir gerçeğe yetmez vallahi (180/1)*

diyerek bu konunun ne denli önemli olduğunu belirtmektedir.

Pîr Sultân'ın nasihatlerinin amacı kişiyi kötülükten uzaklaştırmak, onun Hakk'a uyararak edep, ahlâklı bir hayat sürmesini, toplumsal huzura katkı sağlayıcı tavır ve davranışlarda bulunmasını sağlamaktır. Bu faaliyetle, sağlıklı bir toplum yapısının oluşturulması, dolayısıyla gerek maddî gerekse manevî yapısı sağlıklı nesillerin toplum hayatına katılması gerçekleştirilecektir. Bunun için ise, Pîr Sultân insanlara gafil olmamalarını, "[d]ünyayı veya bütün mahlûkatı, Allah'ın yarattığı ve sıfatlarının tecellî ettiği bir yer olarak düşünme[lerini]" (Cebecioğlu, 2009, s. 222) öğütlemektedir.

Manevî yolculuktaki (seyr û sülûk) sezgiler, tecrübeler, bilgiler bütününe irfân adı verilir. İrfân, Allah'ın bu yolculuktaki kulunun gönlüne ihsan ettiği feyzdır, hikmettir. Bu hikmet/irfân, ehlince Allah'ın takdiri neticesinde dile getirilir ki başkalarının irşâdına vesile olur. Pîr Sultân bir irfân ehli olarak gönlüne ihsan edilenleri genel anlamda toplumun, özel anlamda ise insanın irşâdında, toplumun ortak hafızasında şekillenen ideal insanın ve ideal toplumsal düzenin inşasında kullanılmak üzere dile getirmektedir. O, "hâli hâl etmek", (257/1) iyi hâl üzere yaşamak, güzel huyla huylanmak, bu hâli daimi kılmak isteyenlere seslenir. Hâlin daimi olması, hâlin "makam" olması (Gölpınarlı, 1995, s. 88) anlamına gelir ki bu da hakikate ulaşmak, tevhidi yaşamak anlamındadır. Pîr Sultân, nasihatlerini

bu merkezde bildirir. Bunun sebebi ise, özlediği toplumsal düzenin, toplumsal işleyişin bu tür insanlarca inşa edileceğine olan inancıdır.

KAYNAKLAR

- Aslanoğlu, İ. (1997). *Pir Sultan Abdallar*. İstanbul: Can Yayınları.
- Cebecioğlu, E. (2009). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü* (5. Baskı). İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları.
- Filiz, L. (2009). *Noktanın Sonsuzluğu* (2. Kitap) (8. Baskı). İstanbul: Pan Yayınları.
- Filiz, L. (2010). *Noktanın Sonsuzluğu* (4. Kitap) (8. Baskı). İstanbul: Pan Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1995). *Pir Sultan Abdal*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Öztelli, C. (1996). *Pir Sultan Abdal* (8. Baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Tatçı, M. (2012). *Yûnus Emre Divân-ı İlâhiyât*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Yılmaz, A. (2009). Es-Seyid Osmân Hulûsi Ateş Ed-Dârendevî'nin Dilinden Öğütler. *Es-Seyid Osmân Hulûsi Efendi'nin Dilinden Nasihatnâme*. Malatya: Nasihat Yayınları.